

of food an actual consumption was below rational norms.

Keywords: ecological and economic food safety, agribusiness of utilization of food wastes.

УДК.338.434:330.322.1

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ АГРОПІДПРИЄМСТВ ПРИ ЗАЛУЧЕННІ ЗОВНІШНІХ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ

Гришук Н.В., асистент
Вінницький державний аграрний університет

В статті такі питання: особливості формування фінансової політики агропідприємств; управління фінансовими ресурсами відповідно до посткризових умов; розвиток фондового ринку в агропромисловому комплексі; використання кредитного механізму забезпечення інвестиційними ресурсами підприємств АПК.

Ключові слова: агропідприємства, фінансова політика, фінансування, фінансові ресурси, конкуренція, інвестиційний проект, цінні папери, акції, облігації, боргові зобов'язання.

Постановка проблеми. Фінансова політика являє собою цілеспрямоване застосування фінансів для вирішення довготермінових цілей та короткотермінових завдань, визначених статутними вимогами. В умовах нестабільного економічного середовища, непередбачуваної податкової грошово-кредитної політики держави багато підприємств вимушені турбуватися про своє виживання. Це відображається в розв'язанні поточних фінансових проблем у формі реакції на невизначені макроекономічні дії владних структур.

Сучасні умови господарювання вимагають переходу до управління фінансовими ресурсами на базі розробленої стратегічної мети відповідно до ринкових умов та пошук шляхів досягнення поставлених завдань у межах прийнятої фінансової політики.

Кожна країна іде різними економічними шляхами (передусім ринковим або командно-адміністративним), має свої особливості у розвитку економіки, в динаміці розвитку економічних процесів, що впливає і на розвиток окремих складових загальної економічної системи, яка належить до фінансової системи і повинна постійно пристосовуватись до змін у суспільстві.

Сучасна фінансова діяльність багатьох підприємств здебільшого характеризується оперативною формою управління фінансовими ресурсами. Управлінські рішення відображають реакцію на поточні проблеми фінансово-господарської діяльності. Така форма управління фінансами не відповідає інтересам підприємства та його інвесторам і партнерам. Сучасні умови господарювання вимагають переходу до управління фінансовими ресурсами на базі розробленої стратегії відповідно до посткризових умов та пошуку шляхів досягнення поставленої мети у межах прийнятої фінансової політики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням забезпечення реалізації фінансової політики в сфері залучення ресурсів присвячено чимало

праць відомих зарубіжних вчених, а саме: Е. Денисона, Є. Домара, Дж.М. Кейнса, Д. Кларка, Р. Лукаса, Г. Менша, Б. Твісса, Р. Харрода, Й. Шумпетера та ін.

Серед російських вчених варто зазначити праці С.Валдайцева, С.Глазьєва, А.Дагаєва, В.Іноземцева, В.Мединського, І.Молчанова, Л.Скамай, Е.Уткіна, Ю.Яковця.

Теоретичним та практичним питанням фінансової політики, забезпечення її інноваційного розвитку присвятили свої праці такі вітчизняні вчені-економісти, як Ю. Бажал, Л. Безчасний, А.Борщ, В. Геєць, М. Крупка, І. Лукінов, І. Лютий, Б. Маліцький, С. Онишко, В. Осецький, А. Пересада, В.Савчук, М. Туган-Барановський, В. Федосов, Д. Черваньов, А. Чухно та ін. Науковці здійснили значний внесок у розвиток теорії, методології дослідження фінансової політики агропідприємств. Разом з тим, питання сучасної фінансової діяльності підприємств в умовах посткризового відновлення економіки потребують подальшого вивчення.

Цілі статті. Сучасні умови господарювання вимагають переходу до управління фінансовими ресурсами на базі розробленої стратегічної мети відповідно до ринкових умов та пошук шляхів досягнення поставлених завдань у межах прийнятої фінансової політики.

Незважаючи на значні досягнення у сфері дослідження проблем, пов'язаних із удосконаленням системи управління фінансовими ресурсами, питання об'єкту та суб'єкту системи управління фінансовими ресурсами, принципи їх взаємодії, принципів її ефективної роботи, потребують подальшого висвітлення.

Виклад основного матеріалу. Фінансова політика агропідприємств являє собою цілеспрямоване застосування фінансів для вирішення довготермінових цілей та короткотермінових завдань, визначених статутними вимогами. В умовах нестабільного економічного середовища, багато підприємств вимушені турбуватися про своє виживання. Це відображається в розв'язанні поточних фінансових проблем у формі реакції на невизначені макроекономічні дії владних структур.

В посткризовий період необхідно досягти стабілізації економіки, та переходу до справжнього економічного зростання. В зв'язку із цим урядом України прийнято Концепцію Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2010 р. № 121-р) [4]. Згідно до якої передбачено протягом 2010-2020 рр. прийняття ряду нормативно-правових актів щодо сталого розвитку сільських територій та подальшого їх виконання, адже Україна має суттєві переваги на перспективу у розвитку екологічно чистої сільськогосподарської продукції (передусім, це підтверджується наявністю 9% запасів світового чорнозему), відповідно, саме виробництво найдорожчих зразків елітної сільськогосподарської продукції – є потенційно стратегічним напрямком розвитку АПК України.

Відповідно до Концепції, на підтримку агропромислового комплексу у 2012 році уряд спрямує 39,9 млрд. грн., що на 3,9 млрд. грн. або на 10,8% більше плану 2011 року, та на 11,9 млрд. грн. або на 42,5% більше від фактичного 2010 року.

В проекті бюджету 2012 року передбачені кредити у сумі 7200 млн. грн. проти 2379,3 млн. грн. у 2008 році.

Також передбачене значне збільшення державної підтримки будівництва

оптових ринків сільськогосподарської продукції. На дані цілі планується виділити 200 млн. грн., що на 190 млн. грн. більше ніж у 2011 році.

Найбільш ефективною формою державної підтримки агропромислового комплексу вважається здешевлення відсоткової ставки за залученими кредитними ресурсами в АПК. В проекті державного бюджету 2012 року з даною метою виділено 820 млн.грн.

Видатки бюджету на підтримку садівництва, виноградарства та хмелярства заплановані у сумі 1075 млн.грн., що на 60% більше ніж у 2011 році, а прямі видатки бюджету на підтримку інтенсивних форм виробництва у рослинництві плануються в сумі 120 млн.грн, з яких: 50 млн. грн. - відшкодування вартості будівництва теплиць, 70 млн. грн. - компенсація вартості електроенергії, використаної для поливу на зрошуваних землях.

Крім того, в проекті бюджету на 2012 рік на підтримку галузі тваринництва передбачені прямі видатки в обсязі 1 млрд.257 млн.грн., з них: 700 млн. грн. - на стимулювання будівництва сучасних тваринницьких комплексів шляхом часткового відшкодування їх вартості, 262 млн. грн. - на надання бюджетної дотації тваринництву, 75,0 млн. грн. - на селекцію в тваринництві та птахівництві.

Для формування ринку землі, утвердження земель сільськогосподарського призначення як основи іпотечного кредитування передбачено спрямувати 566,9 млн. грн.

Фінансування АПК в 2012 році збільшиться більш ніж в 1,5 рази. Однак, із поряд фінансуванням та бюджетною підтримкою уряду слід звернути увагу на: встановлення й регулювання процесу ціноутворення (встановлення закупівельних цін на сільськогосподарську тваринницьку продукцію); регулювання імпорту; надання пільгових довгострокових кредитів на пільгових умовах малим формам господарювання з відшкодуванням відсотків за рахунок бюджету.

Сьогодні, за недостатнього фінансування підприємства вдаються до залучення додаткових джерел, найоптимальнішими з яких на сьогодні є цінні папери.

Щодо підтримки держави, то економічні, соціальні та правові передумови мають бути реалізовані державою за допомогою створення інфраструктури ринку цінних паперів в економіці АПК. Завданнями формування первинного ринку цінних паперів в АПК є акціонування колгоспів і радгоспів, створення акціонерних товариств через приватизацію переробної промисловості, агросервісних підприємств, інших суб'єктів господарювання АПК; організація випуску цінних паперів (акцій, облігацій) великими суб'єктами господарювання АПК і їх котирування на фондовому ринку України.

Для цього необхідно створити умови для розвитку конкуренції, до яких, на наш погляд, доцільно включити такі: визначення пріоритетів української економіки, що відповідають національним інтересам країни, на основі яких слід формувати основні напрями структурної політики на базі створення загальних позицій стосовно цієї проблеми держави, державних органів влади, суб'єктів держави й ділових кіл; стимулювання зростання кількості малих і середніх підприємств; розвиток ринку цінних паперів як інструменту стимулювання інвестиційних проектів; скорочення розриву між рентабельністю у сфері обігу та у сфері виробництва; проведення гнучкої антимонопольної політики, спрямованої

на виявлення випадків збільшення прибутку за рахунок порушення правил конкуренції; створення кодексу правил і етики конкуренції на основі дотримання національних інтересів країни, виходячи з вимог добросовісного характеру застосовуваних у конкурентній боротьбі методів.

Основне завдання діяльності аграрного інвестиційного фонду полягає в інвестуванні АПК (через придбання цінних паперів АПК) за допомогою мобілізації вільних фінансових ресурсів юридичних і фізичних осіб.

У процесі приватизації аграрний інвестиційний фонд є посередником у розміщенні приватизаційних паперів населення в майно (акції) державних підприємств АПК.

Потенційним покупцям цінних паперів АПК доцільно мати справу не з безліччю торговців, а з Національним аграрним інвестиційним фондом, який виручені від реалізації своїх акцій кошти вкладає в АПК за допомогою придбання його цінних паперів.

Найважливішим завданням розвитку ринку цінних паперів є формування банківської підсистеми, що обслуговує АПК. У цій підсистемі першочергове значення має створення Селянського банку на кооперативних (акціонерних) засадах. По суті це не комерційний банк, а централізовано-організаційне кредитне товариство аграрників, основна мета якого полягає в пільговому кредитуванні своїх пайовиків (акціонерів), випуску і придбанні цінних паперів.

З розвитком товарних відносин в АПК, визнанням землі повноцінним товаром і закріпленням права приватної власності на володіння і розпорядження нею постане потреба у створенні Земельного й Іпотечного банків.

Для мобілізації фінансових ресурсів у складі ринку цінних паперів держава створює Українську фондову біржу як місце торгівлі цінними паперами. Це некомерційний фінансовий інститут, що обслуговує всіх потенційних емітентів цінних паперів, включаючи й державу. Фондова біржа випускає власні акції і торгує ними, держава надає їй допомогу і водночас керує роботою цього механізму.

Адаптація світового досвіду до умов України дає змогу виділити ряд механізмів забезпечення зростання інвестиційної активності, зумовлених, у першу чергу, активною макроекономічною політикою держави.

Але, у зв'язку з приватизацією постала потреба у прийнятті законів про інвестиційні фонди й інвестиційні компанії, пенсійні фонди, холдинги та інші суб'єкти фондового ринку, а також у розробці нормативних актів, що регулюють їх діяльність.

Важливим напрямком прискорення інвестиційних процесів вважаємо розвиток фондового ринку в агропромисловому комплексі. Через ринок цінних паперів крупні підприємства АПК зможуть забезпечити себе припливом інвестиційних ресурсів. У сільському господарстві станом на 1 січня 2011 р. було випущено цінних паперів на 1,5 млрд. грн., або 1,6 % від їх загальної кількості, емітованої в усіх сферах економіки [5].

Підприємства галузі мають можливість залучати кошти потенційних інвесторів за рахунок емісії облігацій, а корпоративні утворення - ще й випуску акцій.

Така можливість надає останнім суттєві переваги порівняно з іншими

формами господарювання - суб'єктами інвестування. Адаже на сучасному етапі як вітчизняні, так і зарубіжні інвестори важливою умовою інвестування в певне підприємство визначають передачу їм частини корпоративних прав останнього, оскільки застарілі основні фонди вітчизняних підприємств АПК, як правило, не становлять для інвесторів значної цінності. Це можна пояснити певною специфічністю принципів фінансової політики від інших галузей народного господарства, адже виробництво продукції сільського господарства пов'язане з використанням землі та інших природних ресурсів; залежність виробництва від природних умов та яскраво вираженої сезонності виробництва. Важливою особливістю є й те, що реальний фінансовий результат господарської діяльності підприємства відомий лише в кінці року.

Незважаючи на позитивні зрушення, які спостерігалися на вітчизняному фондовому ринку в останні роки, потенційні внутрішні та зовнішні інвестори не поспішають вкладати кошти в цінні папери підприємств АПК.

Основний фактор зростання фондового ринку України в 2011 році - відновлення попиту на українську продукцію на зовнішніх ринках. Так, машинобудування в основному зобов'язане високому попиту на продукцію в країнах СНД, а також зростанню попиту в Азії і на Близькому Сході. Світове поживлення попиту на певні товарні групи забезпечило гарні показники зростання в окремих сегментах сільського господарства [2].

Недоліком випуску акцій як способу фінансування є загроза втрати контролю над акціонерним товариством, який може бути усунутий шляхом проведення закритої підписки, дотриманням процедури переважного придбання акцій акціонерами та робітниками підприємства (такий механізм відповідає організаційній формі закритого акціонерного товариства). Незважаючи на суттєві переваги механізму випуску цінних паперів, він використовується підприємствами АПК недостатньо. З метою залучення додаткових коштів підприємства АПК досить часто використовують широкий спектр інших прийомів залучення фінансових ресурсів. Зокрема, до них належать лізинг та випуск похідних цінних паперів.

Висновки. На сьогодні важливе народногосподарське значення має проблема фінансової підтримки державою підприємств АПК, яка повинна будуватися на принципах доступності цих ресурсів для всіх товаровиробників й цільового характеру розподілу коштів.

Завдяки прийнятій національній концепції розвитку АПК в Україні, можливо:

- вдосконалити механізм державного регулювання галузей АПК;
- створити нові робочі місця;
- збільшити реальні доходи населення регіонів за рахунок підвищення зайнятості;
- створити належні умови для розвитку внутрішнього ринку країни, захистити його від імпорту сільськогосподарської продукції нижчої якості в рамках правил та норм СОТ;
- збільшити надходження до місцевих бюджетів (наприклад, у вигляді податкових зборів);
- залишати більшу частину обігових коштів в регіоні та перешкоджати їх

вивезенню;

- налагодити механізм ефективного експорту агропромислової продукції на світові ринки та збільшити надходження до регіону від експортних операцій;
- розвивати сільську місцевість;
- забезпечувати малий бізнес доступними умовами кредитування;
- стимулювати виробництво сільськогосподарської продукції еліткласу за екологічними показниками та якістю.

Як висновок можна визначити декілька складових фінансової політики, яка була б спрямована на економічне зростання:

- встановлення і регулювання процесу ціноутворення на сільськогосподарську продукцію;
- встановлення закупівельної ціни на тваринницьку продукцію;
- створення сприятливих умов для пільгового державного кредитування підприємств малого бізнесу.

Таким чином можна константувати, що фінансова політика - комплекс дій і заходів, що здійснюються державою в межах наданих їй функцій та повноважень у сфері фінансової діяльності суб'єктів господарювання та фінансових інституцій, громадян і безпосередньо держави з метою вирішення певних завдань і досягнення поставлених цілей, забезпечення умов для розвитку економіки загалом і в цьому контексті формування фінансових ресурсів країни, зокрема задля забезпечення стійких показників економічного зростання.

Література

1. Головна сторінка – ДКЦПФР – Режим доступу : www.ssmsc.gov.ua.
2. Інформація УНІАН. Режим доступу: www.unian.net
3. Інститут розвитку ринків фінансових послуг-2011-РБК-Україна. Режим доступу: www.fsu.gov.ua
4. Концепція Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року від 3 лютого 2010 р. № 121-р. [Електронний ресурс] — режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=121-2010-%F0>.
5. Черкашина М.В. Напрямки забезпечення відтворювального процесу у сільськогосподарському виробництві / М.В.Черкашина // Вісн. Харк. держ. ун-ту сільськогосподарства: Економічні науки. Ринкова трансформація економіки АПК. – Х.: ХДТУСГ, 2011. – Вип. 25. – 383 с.

Summary

Formation of the financial policy of agricultural enterprises in attracting external funding / Grischuk N.V.

In this article the following issues: features of formation of financial policy of agricultural enterprises, the management of financial resources under the post-crisis conditions, the development of the stock market in agriculture, use of credit mechanism of investment resources in agricultural sector.

Keywords: agribusiness, financial policy, funding, financial resources, competition, investment project, securities, stocks, bonds, debentures.